

Si ti përgjigjemi dhunës kur ajo ndodh?

~ Këshilla për mësues dhe prindër ~

Duke qenë se dhuna nëpër shkolla prek një pjesë të madhe të nxënësve, është e rëndësishme të përqëndrohemi në parandalimin e saj, duke mos lejuar që ajo të ndodhë në radhë të parë. Kjo nuk është thelbësore vetëm nga këndvështrimi etik, por është edhe më efektive dhe me kosto-eficiente sesa të merresh me pasojat negative dhe afatgjata të dhunës.

Sidoqoftë, kur dhuna ndodh në shkolla, shkolla duhet të reagojë shpejt dhe të ofrojë ndihmë dhe mbështetje të përshtatshme për fëmijët e prekur - si viktimat dhe shkaktarët e konfliktit – si edhe të sigurohet që kjo nuk do të ndodhë përsëri.

Shkollat kanë për detyrë të mbrojnë fëmijët që janë nën kujdesin e tyre. Kur prindërit i dërgojnë fëmijët në shkollë ata ua besojnë shkollës këtë përgjegjësi. Në këtë kuptim, shkollat duhet të kenë një mekanizëm përgjigjeje kur një incident dhune ndodh kundrejt një nxënësi.

Reagimi ndaj dhunës në shkolla përfshin hapat e mëposhtëm:

1. Identifikimi i viktimave të dhunës në shkolla

Disa lloje të dhunës (për shembull, dhuna e rëndë fizike) janë më të lehta për t'u identifikuar sesa të tjerat (për shembull, ngacmimi psikologjik). Shumë pak fëmijë kërkojnë në mënyrë aktive ndihmë tek të rriturit ose raportojnë raste të dhunës te stafi i shkollës. Mund të jetë e dobishme vigjilenca ndaj shenjave dhe simptomave që shpesh janë të pranishme tek viktimat e dhunës. Nëse dyshoni për dhunë midis nxënësve, është e

rëndësishme t'i pyesni ata në një mënyrë që është konfidenciale, empatike dhe jo gjykuese.

Shenjat dhe simptomat tipike të fëmijëve të ekspozuar ndaj dhunës, përfshijnë:

- ÷ Shenja fizike siç janë nxirjet e pashpjegueshme, gërvishtjet, kockat e thyera dhe plagët duke u shëruar;
- ÷ Frika për të shkuar në shkollë ose për t'u përfshirë në ngjarje shkollore;
- ÷ Të qenit në ankth ose nervozë;
- ÷ Ka pak miq në shkollë ose jashtë shkollës;
- ÷ Humbja e miqve papritmas ose shmangia e situatave sociale;
- ÷ Veshje, pajisje elektronike ose sende të tjera personale që janë humbur ose shkatërruar;
- ÷ Kërkon para shpesh;
- ÷ Performanca e ulët akademike;
- ÷ Mungesa;
- ÷ Përpjekja për të qëndruar pranë të rriturve;
- ÷ Nuk fle mirë dhe mund të ketë mankthe;
- ÷ Ankesat psikosomatike, për shembull, dhimbje koke, dhembje në stomak ose të tjera;
- ÷ Ankesat fizike;
- ÷ Rregullisht i dëshpëruar pasi kalon kohë në internet ose në telefonin e tyre (pa një shpjegim të arsyeshëm); dhe
- ÷ Të qenit agresiv, me shpërthime të zemërimit ose të qenit shumë vigjilentë.

2. Raportimi i dhunës në shkollë

Shpesh, shkollat vendosin një theks të fortë në inkurajimin e nxënësve, mësuesve dhe prindërve për të raportuar incidente të dhunës pa pasur plane të përshtatshme për të mbështetur viktimat dhe autorët. Viktimat e dhunës shpesh nuk u besojnë metodave

ekzistuese për raportimin e eksperiencave të tyre. Ata mund të shqetësohen për konfidencialitetin dhe kanë frikë nga pasojat, më tej viktimizimin dhe stigmën. Veçanërisht fëmijët kanë gjasa të mos tregojnë askujt për përvojën e tyre nëse nuk marrin ndonjë mbështetje. Shembuj të metodave të përdorura për të raportuar dhunën përfshijnë linjat telefonike, dhomat e bisedave, raportimi në internet, kutitë për postimin e mesazheve konfidenciale dhe pikat e raportimit në shkolla.

Këto metoda duhet të:

- ÷ Të jenë lehtësisht të arritshme;
- ÷ Të adresojnë barrierat e raportimit;
- ÷ Të jenë të sigurt (autorët nuk duhet të kenë qasje në to);
- ÷ Të jenë konfidenciale;
- ÷ Të ndiqen shpejt, në mënyrë efektive dhe të kënaqshme; dhe
- ÷ Të jenë të lidhura me shërbimet e referimit kur është e nevojshme.

3. Ndihma për viktimat

Për fëmijët që kanë qenë viktimat të dhunës, së pari duhet të ofroni mbështetje që është sensitive kundrejt gjinisë dhe me në qendër fëmijën.

Ju duhet të veproni si më poshtë:

- Dëgjoni me respekt dhe me ndjeshmëri;
- Pyesni për shqetësimet dhe nevojat e nxënësit dhe përgjigjuni të gjitha pyetjeve të tyre;
- Njihni ndjenjat e tyre dhe përgjigjuni pa i gjykuar ata;
- Ndërmerrni masa për t'i mbajtur ata të sigurt dhe minimizuar dëmet, përfshirë dëmin që mund të shfaqet tek ata që ndajnë përvojën e tyre dhe abuzimi ka gjasa të vazhdojë;
- Ftesa për të biseduar në mënyrë private;

- Siguroni mbështetje emocionale dhe praktike duke i ndihmuar ata të aksesojnë shërbimet psikosociale nëse ato janë në dispozicion; dhe
- Siguroni informacione të përshtatshme për moshën e tyre për atë që do të bëni dhe me ata që do t'ju duhet të ndani informacionin që ju japin.

4. Referimi

Disa fëmijë që janë ekspozuar ndaj dhunës mund të jenë të dëshpëruar dhe rrjedhimisht kanë nevojë për mbështetje shtesë.

Kushtojini vëmendje të veçantë:

- Fëmijëve që mund të dëmtojnë veten ose të tjerët; dhe
- Fëmijëve që janë aq të mërzitur, të frikësuar ose të ngarkuar emocionalisht, sa që nuk mund të kujdesen për veten ose të marrin pjesë në jetën e përditshme shkollore.

Kur vendosni përgjigjen e një shkolle ndaj dhunës, është e rëndësishme që ju të njihni mbrojtjen e fëmijës, shërbimet shëndetësore, psikosociale ose ato të shëndetit mendor, si edhe shërbimet juridike ose shërbime të mirëqenies së familjes që ekzistojnë në komunitet. Mund të jetë e dobishme për të kryer një shpërndarje hartografike në lidhje me shërbimet që ofrohen dhe janë në dispozicion.

Me këtë informacion, shkolla mund të krijojë me lehtësi një proces të qartë referimi që përshkruan cilat lloje të çështjeve duhet të referohen, kush dhe ku mund t'i referohen ato si dhe çdo veprim vijues që do të ndërmerret.

Këshilla që duhen marrë në konsideratë:

- Trajtoni me përparësi kontaktimin e shërbimeve të tjera mbështetëse të fëmijës.
- Duhet të shmangët kërkesa që nxënësi ta përshkrujë në mënyrë të përsëritur incidentin.

- Nxënësi duhet të japë miratimin e tij të informuar përpara se çdo informacion i tij personal të ndahet me shërbime të tjera. Në disa vende, raportimi i detyrueshëm mund t'u japë mësuesve mundësinë për të raportuar një incident në shërbimet e specializuara, por edhe në këto rrethana, mësuesit duhet ta mbajnë nxënësin të informuar për procesin, hapat e ardhshëm dhe pse informacioni duhet të shpërndalet me të tjerët.
- Ofrojini nxënësve zgjedhjen që të shoqërohen nga një person i besueshëm.

Është e rëndësishme që referimi të funksionojë në dy mënyra. Referimi shpesh priret të bëhet drejt shërbimeve më të specializuara, por theksi duhet t'i kushtohet gjithashtu mbështetjes së një tranzicioni të butë duke nga mbështetur kthimin në komunitet ose në shkollë.

5. Ballafaqimi me autorët

Kur nxënësit sillen me dhunë ndaj njëri-tjetrit, duhet të përgjigjeni shpejt dhe vazhdimisht. Mënyra e përgjigjes ndaj dhunës duhet të përshkruhet qartë në politikën, rregullat dhe rregulloret e shkollës.

Së pari, zhvilloni takime të ndara me autorin dhe viktimën për t'u siguruar që me të dy mundeni të flisni hapur dhe pa frikë. Pastaj, vlerësoni nëse një qasje disiplinore positive është e përshtatshme. Në vend që t'i ndëshkoni ata që janë përgjegjës, zbatoni një qasje restauruese të drejtësisë, e cila përqendrohet në riparimin e dëmit të shkaktuar, duke kuptuar pse ka ndodhur dhuna dhe parandalimin e dhunës së mëtejshme.

Nëse një qasje disiplinore pozitive është gjithçka që duhet, përgjigjia duhet të jetë:

- ÷ Të shpejtë;
- ÷ Proporcionale me veprën penale;
- ÷ E përqendruar në korrigjimin e sjelljes, jo në ofendimin e studentit; dhe
- ÷ Qëllimi i rehabilitimit (mësimi nga gabimet) nuk ndëshkimi.

Në rastin e një dhune të rëndë fizike ose seksuale, përfshirja e autoriteteve ligjore dhe shërbimeve të tjera të specializuara mund të jenë të përshtatshme. Në raste të tjera të rënda, ku një fëmijë përjashtohet nga shkolla, mbështetja e duhur duhet të ofrohet për të zvogëluar rrezikun e tyre për t'u tërhequr nga krimi ose anëtarësimi i bandave jashtë shkollës.

Qasjet e informuara nga trauma në shkolla pranojnë se jeta në shtëpi e fëmijës dhe përvojat e jetës shpesh ndikojnë në sjelljen e tyre dhe tregojnë shkaqet kryesore pse ata janë agresivë ose të dhunshëm. Fëmijët që demonstrojnë sjellje të dhunshme shpesh kanë qenë viktimë të dhunës në të kaluarën. Duke punuar me fëmijët për të kuptuar pse ata janë sjellë në një mënyrë të caktuar, dhe sigurimi i mbështetjes ose referimi kur është e nevojshme, është e rëndësishme. Kjo qasje mund të ndihmojë për të përmirësuar sjelljen e ardhshme të fëmijës, shëndetin mendor dhe të mësuarit.

Autorë të dhunës mund të jenë edhe mësuesit dhe anëtarë të tjerë të stafit, madje edhe në vendet ku dhuna nga mësuesit është e paligjshme. Për t'u marrë me dhunën nga stafi në mënyrë efektive, është e rëndësishme që shkolla të ndjekë rregulla të qarta të përshkruara në kornizën e saj rregullatore, dhe të ketë rregulla të qarta se si të merren me pretendimet e dhunës ndaj mësuesve. Për të shmangur një kulturë të heshtjes, pasojat për dhunën duhet të jenë të qarta dhe të zbatohen në mënyrë të barabartë për të gjithë.

6. Puna me dëshmitarët

Dhuna dhe ngacmimi shpesh ndodhin në prani të studentëve të tjerë. Sidoqoftë, shumica e dëshmitarëve nuk kanë gjasa të ndërhyjnë. Disa autorë madje mund të ndjehen të inkurajuar nga audienca. Aftësimi i dëshmitarëve për të ndërmarrë veprime kundër dhunës duke përfshirë edhe bullizmin, ndihmon në parandalimin e dhunës dhe siguron që viktimat të marrin ndihmë dhe mbështetje.

Veprimet efektive për dëshmitarët përfshijnë:

- ÷ T'i kushtojnë më pak vëmendje autorit;
- ÷ T'ë tregojnë mbështetje për viktimën, edhe në një situatë të sigurt pas ndodhjes së incidentit;
- ÷ Ta orientojnë autorin në një veprimtari tjetër;
- ÷ Të ndihmojnë viktimën për t'u larguar;
- ÷ Të marrin mbështetje nga një i rritur i besuar;
- ÷ Të raportojnë incidentin tek një person i besuar; dhe
- ÷ Të japin një shembull të mirë.

7. Roli i prindërve

Prindërit mund të luajnë një rol të rëndësishëm për t'iu përgjigjur dhunës në shkolla. Shkollat mund të ndërmarrin një hap të rëndësishëm në këshillimin e prindërve se si mund të mbështesin fëmijët e tyre (nëse ata kanë qenë viktimë të ngacmimit, për shembull). Raste të tjera kur roli i prindërve ka rezultuar kritik është në disiplinën pozitive, vetë-rrregullimin, lidhjen e sigurt prindër-fëmijë dhe uljen e ekspozimit ndaj dhunës nga kujdestarët në shtëpi.

Ju mund t'i inkurajoni prindërit që::

- T'i marrin incidentet e dhunshme seriozisht. Thojini atyre që shkolla gjithashtu do t'i marrë seriozisht këto incidente.
- T'i lejojnë shkollat të marrin përgjegjësinë për trajtimin e dhunës në shkollë në përputhje me shkollën dhe rregulloret.
- Ta marrin shqetësimin e fëmijës së tyre seriozisht dhe sigurojini ata se çështja do të trajtohet.

Kur përballen me incidente dhune, prindërit nuk duhet:

- Të shfaqin reagime të papërshtatshme, veçanërisht nëse ata kanë natyrë agresive.
- Të kontaktojnë prindërit e autorit. Kjo mund të çojë në dhunë hakmarrëse.
- Të inkurajojnë fëmijët e tyre të përdorin dhunën ndaj fëmijës që i ngacmon. Kjo mund t'i përkeqësojë gjerat dhe, në mënyrë jo të duhur, i ngarkon viktimës përgjegjësinë për dhunën.
- Të përdorin dhunën për të disiplinuar fëmijët.

8. Aftësimi i mësuesve për t'u përgjigjur në mënyrë të përshtatshme ndaj dhunës

Mësuesit luajnë një rol të rëndësishëm në përgjigjen e duhur ndaj dhunës që ndodh në ambientet e shkollës. Mësuesit gjithashtu luajnë një rol të rëndësishëm në modelimin e sjelljes positive dhe mësimdhënien e aftësive jetësore të fëmijëve. Prandaj, ato janë një shembull i rëndësishëm dhe duhet të reagojnë siç duhet nëse u kërkohet ose dëshmojnë dhunën. Ata janë gjithashtu shpesh pikat kryesore të kontaktit për fëmijët që përjetojnë ose kryejnë dhunë. Ata ndjekin zhvillimin e fëmijëve në jetën e përditshme dhe mund të luajnë një rol të rëndësishëm në identifikimin e rasteve të dhunës që fshihen.

Mësuesit duhet:

- ÷ Të reagojnë menjëherë në rastet e dhunës;
- ÷ T'u referohen rregullave të shkollës;
- ÷ Të ofrojnë mbështetje për viktimën;
- ÷ Të ofrojnë udhëzime për dëshmitarët;
- ÷ Të udhëheqin përmes shembullit me sjellje jo të dhunshme dhe modele praktikash të dëshmitarëve;
- ÷ Të vendosin sanksione të menjëhershme në përputhje me rregullat dhe rregulloren e shkollës;

- ÷ Të kuptojnë se si përvojat traumatike dhe jetesa neglizhente ose abuzive në shtëpi mund të ndikojnë negativisht në sjelljen e fëmijëve dhe të mbështesin fëmijët me probleme me çështje më të gjera se sa ndëshkimi për sjellje të keqe; dhe
- ÷ Të kuptojnë rolin që ata si mësues kanë në ndërtimin e marrëdhënieve të sigurta, duke besuar me të fëmijët jashtë shtëpisë.

Shkolla mund të mbështesë mësuesit përmes:

- ÷ Duke u dhënë atyre mundësinë për të diskutuar se si ata menaxhojnë rastet e dhunës në një mjedis konfidencial. Mbikëqyrja dhe grupet e mbështetjes reciproke mund të ndihmojnë mësuesit për të menaxhuar rastet e dhunës si duhet.
- ÷ Siguroni një vend të sigurt dhe konfidencial ku mësuesit mund të diskutojnë përvojën e tyre me dhunën dhe t'u ofrohet mbështetje. Kjo mbështetje duhet të vijë nga dikush jashtë shkollës (për shembull, një punonjës social ose shërbim psikosocial) për të shmangur që mësuesit të hezitojnë të kërkojnë mbështetje nëse kanë frikë nga pasojat negative për karrierën e tyre.
- ÷ Ofroni trajnime mbi strategjinë pozitive të përballimit dhe vetë-ndihmën.

Përgjigjuni dhunës kur ajo ndodh:

Veprimet kryesore	Veprimet e zgjeruara
<ul style="list-style-type: none"> ÷ Trajtoni mësuesit dhe stafin e shkollës në njohjen e dhunës dhe pyesni fëmijët në një mënyrë të përgjegjshme në lidhje me dhunën. ÷ Trajtoni mësuesit në menaxhimin e situatave kur fëmijët u thonë atyre që kanë përjetuar dhunë. ÷ Merruni menjëherë me incidente të dhunshme, duke përdorur metodat e mësuara në aftësimin e mësuesve, për 	<ul style="list-style-type: none"> ÷ Fuqizimi i metodave të raportimit të sigurta dhe miqësore ndaj fëmijëve. ÷ Zhvillimi dhe forcimi i metodave të duhura të referimit për viktimat e dhunës që kanë nevojë për mbështetje shtesë. ÷ Monitoroni efektivitetin e raportimit dhe metodat e referimit.

<p>shembull disiplina pozitive dhe menaxhimi në klasë.</p> <p>÷ Nëse mekanizmat e referimit nuk ekzistojnë në nivelin e shkollës, sigurohuni që të informoheni për ofruesit e shërbimeve në dispozicion.</p> <p>÷ Trajtoni prindërit në njohjen dhe pyetjen në mënyrë të përshtatshme për dhunën dhe përkrahjen e fëmijëve të ekspozuar ndaj dhunës.</p>	
--	--

- **Përfshijini prindërit në aktivitetet që e parandalojnë dhunën:**

Prindërit janë një ndikim i rëndësishëm në vlerat dhe sjelljen e fëmijëve. Ndërtimi i marrëdhënieve pozitive dhe domethënëse midis shkollave dhe prindërve mund të ndihmojnë përpjekjet tuaja për të parandaluar dhunën dhe të përmirësojnë rezultatet shkollore. Programet e parandalimit të dhunës në shkolla mund të mos jenë efektive nëse fëmijët janë të ekspozuar ndaj dhunës në shtëpitë e tyre.

Fëmijët gjithashtu mund të përsërisin sjelljet e mësuara në shtëpi kur janë në shkollë. Prandaj, shkollat kanë një rol për të luajtur në identifikimin dhe adresimin e dhunës në shtëpitë e nxënësve dhe potencialeve të tjera që përbëjnë rrezik për mirëqenien e fëmijëve.

Iniciativat në nivelin shkollos për t'i përfshirë prindërit më shumë përfshijnë hapat e mëposhtëm:

- **Tregojini prindërve politikat e shkollës mbi sjelljet e dhunshme dhe aktivitetet parandaluese të dhunës:** Prezantimi i prindërve me politikat dhe aktivitetet e parandalimit të dhunës mund të rrisë ndërgjegjësimin e tyre mbi

dhunën, si edhe të fitoni mbështetje. Prindërit duhet të kuptojnë pse shkolla po adreson dhunën, strategjitë që po përdorni, mesazhet që po jepni dhe se si mund të flasin prindërit me fëmijët mbi dhunën dhe t'i mbështetesin ata. Shkollat mund të përfshijnë prindërit përmes të mësuarit në seanca, grupe mbështetëse, faqe në internet dhe informacione të shkruara. Këtu mund të përfshihen informacione rreth veprimtarive, llojet e bullizimit dhe shkaqet e tij, njohjen me bullizmin, masat për t'iu përgjigjur bullizmit dhe si prindërit mund të ndihmojnë.

- **Përhapni mesazhe se si prindërit mund të mbështesin mësimin e fëmijës së tyre:** Interesimi i një prindi për jetën shkollore të fëmijës së tyre mund të ndihmojë në përmirësimin e sjelljes së fëmijës dhe arritje shkollore (OBSh, 2015). Biseda me prindërit për jetën në shkollë mund t'i bëjë ata më shumë të interesuar dhe mund të rrisin mundësitë që prindërit dhe fëmijët të diskutojnë dhe praktikojnë aftësi dhe mesazhe të mësuara në shkollë. Komunikimi i mirë i dyanshëm është thelbësor (UNICEF, 2009). Shkollat duhet të ofrojnë mundësi që prindërit të zbulojnë se çfarë mësojnë fëmijët e tyre dhe për të diskutuar çdo shqetësim që mund të ketë. Ekipi koordinues mund të jetë një pikë hyrëse duke u bërë një platformë për diskutime dhe shkëmbim informacioni. Shembuj të tjerë për të informuar prindërit mund të jenë:
  - ÷ Fton prindërit në shkollë të shohin se çfarë mësojnë fëmijët siç janë ditët e prindërve ose takimet prindër-mësues;
  - ÷ Organizimi i ngjarjeve që pasqyrojnë mësimin e fëmijëve (Kutia 1);
  - ÷ Dërgimi i gazetave ose formave të tjera të rregullta të komunikimit në shtëpi me fëmijë;
  - ÷ Vendosja e detyrave të shtëpisë në të cilat prindërit mund të përfshihen (UNICEF, 2009; Qendrat për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve, 2012).

Kutia 1: Përfshirja e prindërve në mësimin e fëmijëve në Ganë

Në Ganë, një shkollë rriti mirëkuptimin e prindërve për mësimin e fëmijëve përmes ngjarjeve për të festuar arritjet e nxënësve çdo semestër. Fëmijët performuan drama, kënduan këngë dhe lexuan poema dhe histori që lidheshin me të mësuarit e tyre. Eventet rritën komunikimin prind-mësues dhe mirëkuptimin e prindërve për të mësuarin e fëmijëve, vlerën e arsimit dhe si të mbështetjen e mësimin në shtëpi. Ato gjithashtu sollën përmirësim të disiplinës, frekuentimit dhe përfshirjes në Shoqatën e Mësuesve dhe Prindërve.

Përshtatur nga: UNICEF, 2009

- **Punoni me prindërit për të përmirësuar aftësitë kryesore të prindërimit dhe inkurajimin e strategjive jo të dhunshme për trajtimin e sjelljeve sfiduese:** Praktikrat e dëmshme të prindërimit mund të rrisin rrezikun e dhunës midis fëmijëve (OBSH, 2015). Shkollat mund të ndihmojnë duke siguruar seanca për prindërimin pozitiv, komunikimin prindër-fëmijë, si edhe aftësi dhe strategji jo të dhunshme për t'u marrë me sjellje sfiduese. Sesione që janë interaktive dhe sigurimi i mundësive për të praktikuar aftësi të reja janë më efektive (Kaminski et al, 2008). Prindërit që mund të jenë më të gatshëm të marrin pjesë në këto nisma, do të përmirësojnë marrëdhëniet e tyre me fëmijët e tyre dhe përmes kësaj ndihmojnë për ta bërë parandalimin e dhunës në shkollë një sukses të matshëm (Daëson-McClure et al, 2015). Shkollat gjithashtu mund të angazhohen me nisma për prindërit që mund të ekzistojnë në komunitet.
- **Ftoni prindërit të ulen në komitetet koordinuese të parandalimit:** Ju mund të filloni një komitet koordinues, i cili duhet të jetë sa më gjithëpërfshirës të jetë e mundur, duke ndarë rolin dhe funksionet e ekipit koordinues të parandalimit. Në të kundërt, shoqatat e prindërve dhe mësuesve mund të ndihmojnë për t'iu drejtuar prindërve dhe planifikuar aktivitete që i përfshijnë ata (Qendra për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve, 2012; UNICEF, 2009). Në këtë drejtim,

shkollat kanë përparësi në atë që prindërit gjejnë kohë të angazhohen në aktivitetet e fëmijëve të tyre në shkollë. Prandaj, përdorimi i tubimeve të rregullta shkollore dhe komunitare për të shkëmbyer informacione mund të jetë një metodë e dobishme për të filluar. Megjithatë, është gjithashtu e dobishme për të identifikuar ndonjë pengesë të mundshme lidhur me pjesëmarrjen dhe për të marrë këshilla nga prindërit se si mund të zgjidhen këto pengesa për të siguruar pjesëmarrjen më të lartë. Shih kutinë 2 për zgjidhje praktike për të mbajtur prindërit të angazhimi në këto nisma.

Kutia 2. Shembuj të mënyrave për të përfshirë prindërit

Rritja e motivimit përmes:

- ÷ *Sigurimi i stimujve për të marrë pjesë, për shembull, duke ofruar ushqim ose pije freskuese dhe bonuse të ngjashme;*
- ÷ *Përdorimi i prindërve 'të diplomuar' për të fituar mbështetje (ku aktivitetet janë përdorur më parë);*
- ÷ *Duke theksuar rëndësinë e prindërve që janë të përfshirë në mirëqenien e fëmijëve dhe suksesin shkollor;*
- ÷ *Ndihmoni prindërit të marrin pjesë në takime përmes:*
  - *Sigurimit të kujdesit falas të fëmijëve ose aktiviteteve jashtëshkollore për nxënësit më të mëdhenj;*
  - *Ofrimit i takimeve në periudha të ndryshme për të mbuluar nevoja të ndryshme;*
  - *Futjes së informacionit si pjesë e ngjarjeve të tjera ku pjesëmarrja është e lartë;*
  - *Sigurimit të transportit falas për prindërit që nuk kanë transport (për shembull, autobusë shkollorë ose bileta autobusësh).*
- ÷ *Përmirësoni sesi prindërit mund të kenë qasje në informacione përmes:*
  - *Përdorimit të metodave të ndryshme të komunikimit, për shembull, materiale të shkruara, gazetave;*
  - *Përkthimit të informacionit në gjuhë të ndryshme;*
  - *Mbajtjes së informacionit të thjeshtë;*
- ÷ *Incurojoni prindërit të qëndrojnë të përfshirë për:*
  - *Përdorimin e rregullt të fletushkave;*
  - *Vazhdimin e dhënies së mesazheve përhëndetëse siç janë "ejani kur të mundeni, edhe nëse mund të vini me vonë";*

- ÷ *Rrisni përfshirjen e suksesshme të prindërve përmes:*
  - *Trajnimin e mësuesve dhe stafit të shkollës, duke përfshirë dhe administratorët se si të komunikoni me prindërit dhe si t'i përfshini ata më shumë.*

Burimi: UNICEF, 2009; Daëson-McClure et al, 2015; Qendrat për Kontrollin dhe Parandalimin e Sëmundjeve, 2012

9. Përfshirja e prindërve në aktivitetet që e parandalojnë dhunën

Veprimet kryesore	Veprimet e zgjeruara
<ul style="list-style-type: none"> ÷ Mbani prindërit të përfshirë dhe të informuar rreth aktiviteteve të parandalimit të dhunës dhe politikave të shkollës mbi sjelljen e dhunshme. ÷ Shpërndani mesazhe se si mundën prindërit të mbështesin mësimin e fëmijës së tyre. ÷ Ftoni prindërit të ulen në parandalimin e dhunës në komitetet koordinuese. ÷ Krijoni ndërgjegjësim ndërmjet prindërve se si të njohin dhe pyesin si duhet për dhunën. 	<ul style="list-style-type: none"> ÷ Zgjeroni programet e prindërimit dhe punoni me prindërit për të përmirësuar aftësitë kryesore të prindërimit dhe inkurajoni strategji jo të dhunshme për të trajtuar sjelljet më sfiduese.

***